

Routebeschrijving Zwanburger gezinswandelroute

De Zwanburgerroute begint en eindigt in het oude dorp Warmond, voorheen een vrije en hoge heerlijkheid. Nu onderdeel van de gemeente Teylingen. In de stad- en dorpsbeschrijver van Rijnland (1796) lezen we Dit oud en schoone dorp, is aangenaam gelegen aan Leijdens klaare stroom, met lommerrijke wegen. Deze omschrijving is zeker nog van toepassing op het huidige dorp. We raden u dan ook aan om na het wandelen van de Zwanburgerroute, nog even het dorp in te gaan, een terrasje te pikken en bij de VVV een rondwandeling door het dorp te halen. Of om in ieder geval even de unieke oude toren met bijbehorende ruïnes te bezoeken (Laan van Oostergeest). De oudste delen dateren van 1063. Komt u er vandaag niet toe, dan wellicht een andere keer.

De naam Warmond komen we in de negende eeuw voor het eerst tegen in een goederenlijst van een Utrechtse kerk, die drie mansi (boerderijen) op de strandwal in Warmelda heeft.

Warmond bestond dus al in die tijd. Dat geldt zeker niet voor het gebied van de Zwanburgerwandelroute. De mogelijkheid om wandelend eilandje te hoppen is pas ontstaan toen rond 1970 een deel van de Zwanburgerpolder werd afgegraven en het water Het Joppe ontstond. Een officiële wandelroute met voetveer is er pas sinds 1 juni 2004.

Warmond was oorspronkelijk een boerengemeenschap. Aan het eind van de 19^e eeuw kwam de bollenteelt daarbij en rond 1910 kreeg het dorp ook een watersportkarakter en kwamen er tal van jachthavens. Tegenwoordig is Warmond een belangrijke recreatiegemeente in de regio en wordt er hard gewerkt aan een verdere invulling van deze recreatiefunctie.

Startpunt

U begint uw rondwandeling op de Warmondse Gemeentehaven, waar de rondvaartboten ook vertrekken. De Gemeentehaven is ook met het openbaar vervoer goed bereikbaar (bus 50 vanaf Leiden Centraal, halte Sweilandstraat). Op de bordjes die erheen verwijzen ziet u een kade, een zeeschip en een kraan die het schip leegt. Dat verwacht u niet aan de rand van het Groene Hart. Het betreft hier dan ook een dwaling van de bordjesmakers: de gemeentehaven is een parkeerterrein met kade waar rondvaartboten liggen afgemeerd. Op het parkeerterrein aangekomen ziet u een voetgangersbrug over het water van de Leede. Hier begint uw rondwandeling en op de vaste wal rechts van de brug vindt u het ANWB-bord met route-informatie. Wanneer u op de brug staand, achterom kijkt, ziet u de Jan Steenhuisjes. Daar woonde en werkte de schilder Jan Steen. Op de terugweg komt u erlangs en kunt u de plaquette naast de voordeur lezen.

Koudenhoorn

Over de brug bent u op uw eerste eiland: het recreatiegebied Koudenhoorn. Dit gebied is aangelegd in 1970/1980, onder andere om het water van de Kagerplassen (dat inmiddels dus was uitgebreid met Het Joppe) voor Warmonders toegankelijk te maken en de recreatiefunctie van de gemeente Warmond te versterken.

Op Koudenhoorn kan men zwemmen, wandelen, trimmen en genieten op een terrasje. Maar daarnaast is er ook een mooi stiltegebied dat voor wandelaars toegankelijk is. U kunt hier bij de brug rechtuit de Zwanburgerroute volgen - lees dan verder bij (*)-, maar we raden u aan om eerst even rechtsaf te slaan en steeds maar door rechtdoor te lopen. U maakt dan een omweg van circa 1,7 kilometer. Via een groen hek en een wildrooster komt u in het stiltegebied. We gaan ervan uit dat u nu ook werkelijk stil bent en zich aan de regels houdt die hier gelden. Wanneer u in dit gebied links aanhoudt, loopt u er met een grote bocht vanzelf weer uit. U slaat dan rechtsaf en volgt het pad totdat u bij een strandje arriveert. Voor het strandje gaat u rechtsaf, u zit dan weer op de Zwanburgerroute.

(*)

Volg de bordjes en u komt vanzelf op een punt waar u niet verder kunt; een grote steiger aan Het Joppe. Links van u is een smalle steiger waar het voetveer ligt dat u over zal varen naar de Zwanburgerpolder, waaraan deze wandelroute zijn naam ontleent. Het kan zijn dat de oude salonboot “De heere Schouten” er niet ligt en dat u haar ook niet ziet op de plas. Dat komt omdat het veer steigers aandoet die niet allemaal in het zicht liggen. Even wachten dus. In heel drukke periodes kan de wachttijd oplopen tot 45 minuten, maar meestal loopt het zo’n vaart niet en kunt u direct instappen. Het is wel handig om u duidelijk zichtbaar op de steiger op te stellen, de veerbootbemanning heeft u dan snel in de gaten en kan eventueel de route wijzigen om u zo snel mogelijk op te halen.

Zwanburgerpolder

Het voetveer zet u af in de Zwanburgerpolder. U kunt even linksaf lopen om de Zwanburgermolen van iets dichterbij te bekijken. (Pas op! U kunt niet verder bij de sluis en zeker niet erover lopen!!) Deze molen (1805) met draaivijzel werd gebouwd door de Warmondse timmerman Simon Paddenburg en verving een nog oudere molen. In de volksmond heet deze grondzeiler ook wel “de molen van Cozijn”, naar een molenaar die er werkte van 1886 tot 1940. In 1959 werd de molen voor een gulden verkocht aan de Rijnlandse Molenstichting die nu voor het behoud ervan zorgdraagt. Het woonhuis ernaast dateert van 1928. De mensen die daar wonen gaan per roeiboot naar de vaste wal. Naast de molen is een sluis, die vroeger diende voor het doorlaten van schepen met vee, mest etc. Hij lekt nu als een gieter, maar dat is geen probleem omdat de molen overcapaciteit heft.

De Zwanburgerpolder was namelijk van 1650-1960 ruim twee keer zo groot als nu. Rond 1960 werd er zand afgegraven, o.a. ten behoeve van de bouw van de Leidsche Merenwijk. Zo ontstond Het Joppe, het water dat men als eerste oversteekt wanneer men aan de Zwanburgerwandelroute begint. Deze plas is, net als de meeste zandafgravingen, behoorlijk diep (tot 38 meter).

We vervolgen nu de route door de dijk in oostelijke richting te volgen tot we weer een aanlegsteiger tegenkomen. Onderweg zien we o.a. Ganzen, Kieviten en Tureluurs.

De Zwanburgerpolder, waaraan deze gezinswandelroute is genoemd, was vroeger geen polder. De grond was al eeuwen door Warmonders in gebruik, maar begon zo te verzakken dat men er in 1650 een grote polder van heeft gemaakt.

Aangekomen bij de volgende steiger zien we links van ons boerderij De Eenzaamheid. Al in 1610 stonden er gebouwen op de plek waar nu boerderij De Eenzaamheid staat. Het huis dat er nu staat is van 1890. Deze boerderij heeft zijn eigen pontveer naar de Zijldijk. Iets verderop aan de overkant staat de beroemde Kaagsociëteit met de starttoren voor zeilwedstrijden. Deze starttoren dateert uit 1921 en is een architectonisch monument (art deco betonbouw).

Starttoren en sociëteit zijn eigendom van de Koninklijke Zeil-, Roei- en Motorsportvereniging De Kaag.

In de Zwanburgerpolder ligt voorbij de boerderij De Eenzaamheid ook een klein bosachtig gebiedje, genaamd de armenkaai van Warmond. Hier kaptten Warmonders die het niet zo breed hadden, vroeger hun stookhout. Anderen zeggen dat het gebied die naam heeft gekregen omdat je er gratis naar zeilwedstrijden kon kijken. En er zijn nog meer versies.....

Kagerzoom: Tengenagel en Strengen

U wacht nu op de steiger totdat De heere Schouten u weer ophaalt en overzet naar de Tengenagel. Op deze landtong tussen Het Joppe en De Zijl kunt u in de kiosk iets eten of drinken. U kunt daar gezelschap verwachten van een paar schapen. Daarnaast zitten er regelmatig veel vogels. Vanaf de steiger loopt de route rechtsaf, maar u kunt ook nog even linksaf gaan en helemaal naar de punt van de landtong lopen om van het uitzicht te genieten. U heeft dan weer goed zicht op De Eenzaamheid en de Kaagsociëteit met starttoren.

De naam Tengnagel is waarschijnlijk afkomstig van een huis dat Butterhuis of Tingnagel werd genoemd en naast de Boterhuismolen lag die we aan de overkant van De Zijl kunnen zien. In 1634 stond op deze plek al een wipwatermolen die ook nog voorkomt op een schilderij van Jan van Goyen uit 1653. De huidige molen dateert van 1744 en is een grondzeiler met ingebouwd scheprad. Hij is gebouwd door Jan Obdam uit Sassenheim. Sinds 1959 is de molen buiten gebruik en doet een elektrisch gemaal het pompwerk. Ook deze molen is eigendom van de Rijnlandse Molenstichting. Per wiek heeft de Boterhuismolen 37 heklatten. Het is de molen met verreweg de meeste heklatten van heel Nederland.

Via een hek verlaten we de Tengnagel en komen we op Strengen.

Dit gebied ligt relatief laag waardoor er rietkragen en moerasachtige gebieden zijn ontstaan. Dit betekent dat u hier planten en dieren tegenkomt die in die relatief natte omgeving passen. Zo kunt u er veel paddestoelen zien. Voorts is er een natuurpad dat u kunt volgen. Net als Koudenhoorn heeft Strengen verder een duidelijke recreatiefunctie. U kunt er heerlijk in de zon liggen en zwemmen. Via een brug verlaat u het eiland waarop Tengnagel en Strengen liggen en komt u in een ander deel van het Kagerzoom gebied, genaamd de Broek- en Simontjespolder.

Kagerzoom: Broek en Simontjespolder

Voor u ziet u de Broekdijkmolen. Links van u ligt de Leidsche Merenwijk en de golfbaan die een groene grens vormt tussen deze wijk en Warmond.

De Broekdijkmolen werd in 1840 voor dertienduizend gulden gebouwd. De grondzeiler zorgde voor de bemaling van de Broek- en Simontjespolder (255 hectare). We weten echter zeker dat er al veel eerder ook een molen stond, want op een kaart uit 1667 is dat al waar te nemen. In 1972 brandde de molen af en herstel bleek niet mogelijk. De Haarlemse Waardermolen, die moest worden afgebroken, bleek echter net zo groot te zijn. In 1976 werd de hele romp van deze molen werd in één keer naar Warmond gebracht over het water en op de fundamenten van de oude Warmondse molen neergezet. Ook deze molen is eigendom van de Rijnlandse Molenstichting. Het woonhuis ernaast is pas een paar jaar oud. Het moest opnieuw gebouwd worden omdat de vorige woning (die er precies zo uitzag maar op een andere plek stond) dusdanig was verzakt dat restauratie geen zin had. De molen is nu weer in gebruik als poldermolen en heeft daartoe een scheprad.

Het karakter van de polder wordt grotendeels bepaald door de golfbaan. U vervolgt uw route en komt uit langs de spoorbaan van Leiden naar Amsterdam en Haarlem.

Bebouwde kom Warmond

Op dit drukke traject passeren heel veel treinen. Een eindje verder steekt u de Leede weer over. U bent nu de polders weer uit en terug in de bebouwde kom van Warmond. Naast u ligt een spoorbrug. Voor de treinenliefhebbers wellicht interessant: bij deze brug vond het eerste spoorwegongeval met dodelijke afloop plaats. De brug was niet goed in de borging gevallen nadat hij geopend was geweest. Daardoor ontspoorde een locomotief hetgeen de machinist het leven kostte.

U loopt nu in de Padoxlaan, die zo heet omdat de laan vroeger voerde naar een in de polder gelegen timmerindustrie, genaamd Padox. De bedrijfsterreinen liggen er nog, maar Padox bestaat niet meer. De karakteristieke huizen in deze laan werden in 1929 gebouwd door NV Nationaal grondbezit uit den Haag. Op 18 maart 1945 werden de huizen zwaar beschadigd omdat de Engelsen zonder succes de nabij gelegen spoorbrug wilden bombarderen.

U gaat bij de verkeerslichten rechtsaf en volgt de routebordjes. U loopt nu door de Jan Steenlaan en aan uw rechterhand ziet u een aantal prachtige huizen langs de Leede. Die zijn neergezet in de tijd dat rijke lieden uit de stad een mooi plekje zochten om te gaan wonen. de

Leidsche textielfabrikant Krantz was zo iemand. Hij kocht het kasteel Huys te Warmont (aan de noordkant van het dorp). Het bijbehorende bos heet nog steeds: Het bos van Krantz. U bent nu bijna aan het eind van uw route en weer terug op de gemeentehaven. Vergeet u niet om de plaquette op de Jan Steenhuisjes te lezen?! En nog een fijne tijd in Warmond!